

AMAIUR ETA IÑIGO LOIOLA'KO (2N. SARIA)

Arraioz'eko Jauregui-zaarrean gaude, Etxekoandrea urduri dabil:

- Aizu, Patxi, atoz ate onen ingurura.
- Zer du, ba, zurezko ate sendo onek bereizirik?
- Burnizko morrollo galanta barrutik eta beste burnizko ate bat eantzita, kanpotik.

Iriki zuen atea eta alaxe gertatu zan: beste ate bat zeukan kanpotik zurezkoari eantzita: biak ate bat egiten zuten.

- Eta onek zer esan nai dau?
- Burnizko ate au Amaiur'eko atea da eta, zertzalada asko tartean dirala, etorri zan etxe onetara.
- Zeñiek emanda eta zergaitik?
- Kastilla'ko Errege Fernando Bigarrena'k eman zion Jauregui-zaarreko nagusiari, bere alde jokatu zuelako Amaiur'eko burruka-aldi aretan.

Arri-ta-zur gelditu nintzan ateari begira eta musu bat be emon neutson. Berreun giza-seme jator'ek emon eben beuren bizia Naparroa'ko Erregeen iesari bidea errezteko.

- Aiek bai, gizon abertzale jatorrak eta ez Loiola'ko Iñigo traidorearen antzeko. Zergaitik egon bear eban Iruña'ko gaztelua naparren aurka defenditzen, Kastilla'ren serbitzari?
- Orduko arazoak ez dago gaurkoekin neurtzerik. Zortzireun urte moroekin burrukan aiek bota eziñik: naparrak, giputzak, bizkaitarrak, Aragoi, Cataluña, Asturias eta Galezia, danok bat egiñik.
- Bai, ori be, alan da; baiña, burruka oiek amaitu ziran aspalditxoan eta zerk eraginda etorri zan Kastilla Naparroa menperatzera?
- Kastilla bakarrik ez zan etorri; erdaldunekin batera agertu zan Lerin'go kondea Beaumont'etarrekin alkartuta. Guztiak napar. Naparroa'ren erdia beste erdiaren aurka: egoaldeak ifar-aldea bere menpean artzen. Eta gertaera ori, gaurdaño eldu da. Ez al dezu ikusten Sanz, Naparren lendakaria, napar euskaldunen aurka jokutzen? Orduko arazoa ez da amaitu oraindik; amaituko be.
- Baiña, Iñigo'k zertan sartun bear eban burruka orretan napar Erregeen aurka?
- Iñigo'ren arazoa beste arazo bat da. Neuk argituko deutzut zergaitik zegoen Iñigo Iruñan eta ez Amaiur'en.

IÑIGO'REN ARAZOAK

Beltran jauna, Loyola eta Oñaz gazteluen jabea, Granada aldetik dabil azken urte onetan, burruka bizian,

moroak Afrika'ra bota naiean. 1492'garren urtean, orratio, lortu dute beuren asmoa; Bohabil moro erregea bota dute kanpora. Garaipena itzala izan da: betirakoa.

Gerra amaitu eta Beltrán Loiola'ra biurtzerako, beste urte bete; bitarte oietan jaiotako Iñigo'k, Beltran'en azken semeak, bete ditu bi urte. Amairu erditze izan da, ama oso aulduta dabil, bularra eman eziñik bere seme-txoari. Eskerrak Errazti, etxeko ermentariaren emazteak, aur galdu berria dula eta bera aukeratu zuten gazteluan Iñigo'rentzat ama-titi.

Ama gaixoak ez zuen asko iraun bizirik eta zazpi urte betetzean, orra Iñigo, amaren aldetik, umezurtz. Aita burrukalari, anaiak gerrateetan eta aurra bere koñataren ardurapean. Koñata, ordea, ona izan arren, eta koñata au oso ona zan, ez da sekulan ama izango. Amaren utsune onek zuloa utziko zion Iñigo'ri betirako biotzean.

Amabost urte bete berriak ditu Iñigo'k Arevalo'tik mezua eldu zanean Loiola'ra:

- Aizu, Beltrán, zuk seme-alaba asko dituzu eta bidaldu eizu seme bat gure etxera eta emen zaldunen antzera eziko dogu.
- Bai, gustora bidalduko doutsut; amabost urte bete berriak dauz, garai egokia zaldun-jokoak ikasteko, ez da ni eta bere anaiak bezin mardula; baña, txikiagoa izan arren, kasta gogorrekoa dozu.

Pozik artu eben mutikoa Arevalo'ko gazteluan. Eurok ziran Fernando eta Isabel, Kastilla'ko erregeen diru-kontuak eramaten ebezenak eta Valladolid'eko korte-ateak beti zabalik eukezan; ortik ubiltzen laister ikasi eban gure Iñigo gazteak eta bertan paje bere izendatu eben.

Isabel iltzean, Fernando, errege alarguna, beste emazte baten billa asi zen, eta jo eban Foix'eko gaztelu-ara eta andik ekarri eban emazteki berria. Erregin onek, Foix'etik ekarri eban bere kortea eta Arevalo'ko etxe-koandrea aukeratu eban beretzako lagunik miñena. Korte-ateak zabalago Iñigo'rentzat eta Pirenee-aldeko lagun berriak ere bai...

Baina zoriona ez da betirako izaten.

Fernando'k alaba zoro bat eukan, Juana “La Loca”, Alemania'ko printze batekin ezkondua; printzearen izena Felipe “El Hermoso”. Enperadorearen semea. Aur bat izan eben, Karlos, eta amari eskutik kendu eutson aitak, Flandes'en ezitzeko aitita enperadorearen ardurapean.

Espainia'ko enperadore izateko unea heldu zitzaionean, andik ekarri eban bere korte doistarra eta emengoentzat lekurik ez. Arevalo'ko gaztelua beste batentzat; baita diru-eramate arazoak be. Iñigo'ren osaba-izeko, kalean. Bera, berriz, zer esanik ez.

IÑIGO'REN KAKOA

Une larri aretan, illoba lanik eta etxe barik ikustean, 500 dukat eskura eta bi mando emon eutsozan izekok; baita komendiozko mezu bat bere Naparroa'ko Erregeordezko Najera'ko Kondearentzat:

– Or bidaltzen dautzut nere illoba; emen ezbearrak jo gaitu eta bearrik barik geratu da. Zure inguruan edukiko dozu lantxoren bat beretzako. Eskertuko dautzut biotzetik.

Bide onetatik aurkitu zan Iñigo Naparroan Kastillako Errege-ordezkoaren menpean, Albert eta Catalina Foix'ekoekin Iruña birreskuratu nai izan zuten aretan. Napar-erregiñ Catalina Foix'ekoa zan eta orregaitik etorri ziran Foix'ekoek (Frantziarrak) naparrekin batera Iruña askatzera. Gaztelua menperatu zutenean, an aurkitu zuten Iñigo anka-ezurra apurtuta zuela. Iñigo eta Foix'ekoek, Valladolid'eko Kortetik ezkerro, lagun zaarrrak ziran eta orretxegaitik zauritutako gudaria, ormetatik zintzilik urkatu bearrean, leunki artu eta Loyola'ko etxera eruan eben. Zaartzaroan berak esaten ebanez, ez zuten naparrek eraman, frantsezek, baizik.

Kakoa emen dago:

Iñigo'ren izekoak bere mezua Naparro'ra bota bearrean, aini ezagunak zituen Foix'ekoetara bidaldu ba'lu, auekin batera etorriko zan Iñigo Iruña askatzera. Eta ori ala gertatu izan ba'litz, bere gizatasun eta zuzentasuna ikusita, ziur nago Amaiur'eko 200 gizaseme aietako bat izango zala bera.

Baña, Iñigo izan zanik be ez genduan sekulan jakingo.

OARRA.

Napar eta Foixtarrek, Iruña menperatuta, bertan gelditu ba'lira, ez zuten gaztelua berriro galduko; baña, Frantzia'ko Frantzisko Leena eta Espainia'ko Karlos alkarren artean burrukan ebiltzen. Une aretan Kastilla'ko Los Comuneros, Erregearen aurka jeiki ziran, Karlos'ek bere Korteia atzerritik ekarri ebalako eta kargu gorenak euren artean zabaldu, Frantsezek une ori aprobeztatu nai izan eben eta Iruña'n sartu bearrean, aurrera jo eben Kastilla'ko bidean.

Orrek emon eutson denbora Najera'ko Kondeari, bere gudariak bildu eta frantsezak gaintzeko. Orduan Napar-Erregeek alde egin bear izan zuten beuren Benabarra'ra. Eta igesi-aldi ori errezteko gelditu ziran 200 gizaseme jator, bidean zegoen Amaiur'eko gazteluan. An eutsi zioten etsaiari bizia eman arte. Il ziran berreunak, beuren Erregeen biziak salbatzeko. Bertan egoteko aukera izango zuen Iñigo'k, bere Arevalo'ko izebak beste era batera jokatu ba'lu.

ANES ARRINDA ALBISU

ZUGAITZAK BOTA EZKERO, URA TA TXORIAK BADOAZ, ZUGATZAK SARTU EZKERO URA TA TXORIAK EKARRI EGITEN DIRA.

R. CORONIU

Zorionsua izateko beste batzuk iraintzen dauzana, oneik be zoriontasunaren billa dabiltzanean, ori ez da sekula izango zorionekoa.

Buda'k

BIZKAITARRAI BIZKAIERAZ

**ALDIZKARI ONEK
BIZKAI'KO FORU-ALDUNDIAREN
DIRU-LANGUNTZA JASO DAU**